

שיחה לעם

רעיון תמציתי לפרשת השבוע - מהרבי מליובאוויטש

ביזה לשם מצוה

כלומר, ישראל חשבו שההליכה להר סיני כדי לקבל את התורה, אינה מוכרחת להיות **מיד** לאחר צאתם ממצרים, ולכן, עליה 'לחכות' עד שיקימו את ציווי ה' בשלימות⁸. מאחר שכך היה בדעתם, ציווי של משה להמשיך במסע היה 'בעל-כורחם', שכן הדבר עמד בניגוד להבנתם שיש להתעכב בביזת הים ולמלא בכך את מצות ה'.

בתורת החסידות, מבוארת המצוה 'לרוקן את מצרים', במימד פנימי ועמוק יותר:

מבואר בתורת הקבלה, שהמטרה בבריאת העולם היא 'בירור הניצוצות'. כלומר, בכל דבר גשמי בעולם הזה 'טמונים' ניצוצות אלוקיים-קדושים⁹, ומטרת הבריאה היא להעלות אותם מה'גלות' בחומריות העולם ולחבר אותם לשורשם ומקורם בעולמות הקדושה. 'בירור' והעלאה אלו נעשים על-ידי השימוש בחפצים הגשמיים שבעולם ככלי-עזר לקיים את רצון ה', לדוגמה: לקיחת עור של בהמה בשביל לעשות תפילין, נתינת כסף לצדקה וכדומה.

אף בכספם וזהבם של המצרים היו טמונים ניצוצות קדושה, ובכך שהם עברו לרשות ישראל - התעלו ניצוצות אלו לקדושה¹⁰. זהו בעצם ההסבר לבקשת ה', שישאל 'נצלו את מצרים' ויקחו מהם את כלי הכסף והזהב, מאחר שעל-ידיהם מתבררים ומתעלים הניצוצות שבהם ומתממשת תכלית הבריאה כולה¹¹. זו היתה גם כן כוונת בני-ישראל באסיפת הכסף והזהב של המצרים בביזת הים - להשלים את בירור הניצוצות. ולכן, המשך המסע לכיוון הר סיני היה "בעל כורחם" - בניגוד להבנתם ומחשבתם¹².

אם כך הם פני הדברים ב'בירור הניצוצות' שבכסף וזהב, על-אחתי-כמה-יחומה שהדברים אמורים גם כן בקירוב היהודים שהתרחקו מצור-מחצבתם לקיום התורה והמצוות: על כל אחד מוטלת החובה להשקיע את מלוא מרצו וכוחותיו לגלות ולהאיר את נקודת היהדות השבויה בתוכם, ולהיות 'מונח' במטרה זו עד כדי כך שכל עבודה ומטרה אחרת תהיה אצלו **בעל-כורחו** והיפך רצונו.

⁸ בהתאם לכלל ההלכתי שמצות תלמוד-תורה נדחית מפני מצוה עוברת (הלכות תלמוד-תורה לאדמו"ר הזקן פרק ד' סעיף ג').

⁹ [הסבר הדבר בקצרה: כתוצאה משיבירת הכלים' (שבירה רוחנית שהיתה בעולמות העליונים בתהליך בריאת העולם - הדבר מוסבר בקבלה ובחסידות), 'נפלו' לעולם רפ"ח (288) ניצוצות אלוקיים והתחלקו והתפזרו בכל דבר גשמי בעולם].

¹⁰ דוגמה לכך, ניתן לראות בטעם ההלכה שיש להטביל את הכלים שהיו בברשות הגוי - 'לפי שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל' (ירושלמי בסוף מסכת עבודה-זרה). [בפרטיות יותר מבואר בלקוטי-שיחות חלק ג' פרשת ויגש, שבירור הניצוצות היה בעצם המטרה העיקרית בירידה למצרים. בעבודתם בזמן הגלות הם בררו את הניצוצות, ואילו כאשר הם יצאו משם התעלו הניצוצות לשורשם (כמרומו בפסוק) וגם ערב רב עלה איתם, כלומר, שהם העלו 202 ניצוצות). על-ידי זה התאפשרה רק על-ידי שהם נטלו עימם את ה'רכוש גדול', כיוון שבו היו נמצאים הניצוצות קדושה. וראה שם שבירור הניצוצות משפיע גם כן על הנשמה שעליה הוטל התפקיד לברר אותם, וכל זמן שלא ביררה אותם מה'גלות' שלהם, גם היא נמצאת בגלות. משום כך, על-ידי בירור ועליית ניצוצות אלו ביציאה ממצרים, נגאלו גם נשמותיהם מגלות מצרים].

¹¹ [על פי תורת החסידות מוסבר, שעל-ידי השימוש בחפצים גשמיים למטרות קדושות כרצון ה', מתבררים ונפרדים הניצוצות האלוקיים שטמונים בהם ומתעלים לשורשם, ואף החפץ הנשמי עצמו 'מודרך' ונעשה 'כלי' להתגלות הקדושה בו. כך בעצם נשלמת תכלית בריאת העולם - שתהיה דירה לה' בעולם הזה. כלומר, שהעולם יודרך ויהיה 'כלי' להתגלותו של הקב"ה בעולם. במילים אחרות: על-ידי קיום מצוות בחפצים גשמיים בעולם, גם מעלים את הניצוצות שבהם למעלה וגם 'ממשיכים' בהם אורות אלוקיים גבוהים מאוד שיתגלו לעתיד-לבוא].

¹² אמנם לאחר שנצטוו על-ידי משה (בשליחות ה') להתקדם להר סיני, הבינו מן שם זמנה של קיום המצוה "ונצלתם את מצרים". מכך מובן, שהם נהגו על פי ציווי של משה, למרות שלא הבינו את הטעם לסיים זמן המצוה. ובטעם הדבר יש לומר: הניצוצות המועטים שנשארו במצרים היו דרושים לצורך קיומם של המצרים, כמו שבכל דבר בעולם חייבת להיות חיות אלוקית לצורך קיומו של הדבר, ולכן אין להוציא מהם את הניצוצות הללו.

בשעה שעמדו ישראל מול ים-סוף כאשר המצרים רודפים אחריהם, ארע הנס הגדול של קריעת ים-סוף. הים נבקע באופן ניסי ומופלא על-מנת שיוכלו ישראל לעבור בתוכו, אך לאחר עלייתם ליבשה וכניסת המצרים לתוך הים, חזר הים לזרום כדרכו והטביע את המצרים בתוכו. כשראו ישראל את הניסים הנפלאים, הודו לה' ואמרו לפניו שירה. לאחר מכן, החלו להתעסק באיסוף רכושם הרב של המצרים שטבעו בים¹.

ישראל היו שקועים עמוק-עמוק בעיסוק זה, עד כדי כך שלא רצו לעזוב את הים והיה על משה להכריח אותם להמשיך הלאה במסעם לקבלת-התורה. כדברי רש"י על הפסוק² "ויסע משה את ישראל מים-סוף" - שמשם "הסיען בעל-כורחם".

התנהגות זו של ישראל מעוררת פליאה גדולה: הלא בשעת קריעת הים זכו ישראל לגילוי אור אלוקי נשגב, כפי המסופר בחז"ל ש"ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים"³. בנוסף לכך: ישראל ידעו שמטרת היציאה ממצרים, היא לשם קבלת-התורה בהר סיני⁴. כיצד א-ס-כן ייתכן שראשם היה 'מונח' בצבירת כסף וזהב עד שהעדיפו להתממה בביזת הים על-פני ההתקדמות לעבר הרי-סיני⁵?

הכרח אפוא לומר, שסיבת התעכבותם בביזת הים לא היתה מצד הליטותם אחר הכסף והזהב כשלעצמם, אלא משום שהם סברו שזהו רצון ה'. פירוש הדבר: בטרם צאתם ממצרים נצטוו ישראל לקחת מהמצרים כלי כסף וכלי זהב⁶ במטרה **לרוקן** את מצרים מרכושה - **ונוצלתם** את מצרים⁷; ואכן, ישראל קיימו את הציווי ולקחו כלי כסף וכלי זהב רבים משכניהם המצרים, קודם צאתם ממצרים.

אך לאחר קריעת ים-סוף, נוכחו ישראל לראות שעדיין נותרו בידי המצרים תכשיטי זהב וכסף. התברר להם למפרע שהציווי לא בוצע בתכלית השלימות וכי הם לא רוקנו את מצרים לחלוטין. כיוון שכך, חשו ישראל צורך וחובה 'להשלים את המלאכה' בקיום **מצות ה' ונוצלתם את מצרים**, ולשם כך התעכבו בביזת הים.

¹ ראה רש"י פרק ט"ו פסוק כ"ב: "שעטרו מצרים את סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות ... וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים".

² פרק ט"ו פסוק כ"ב.

³ פרק ט"ו פסוק ב' ברש"י.

⁴ כפי שנאמר: "בהוציאן את העם ממצרים - תעבדון את האלוקים על ההר הזה" (פרק ג' פסוק י"ב). להעיר: השתקפותם למעמד הר סיני וקבלת התורה הביאה אותם לכך שהם אף ספרו את הים שנותרו עד למתן תורה (ר"ן סוף מסכת פסחים).

⁵ אסיפת הכסף והזהב בים סוף, תמונה גם כן לאור המסופר בחז"ל, שכל אחד מישראל יצא ממצרים עם **תשעים** חמורים טעונים כבספם וזהבם של מצרים (מסכת בכורות דף ה' עמוד ב').

⁶ לאיזה צורך א-ס-כן היה על ישראל לאסוף עוד כסף וזהב?

⁷ כנאמר "וישאלו .. כלי כסף וכלי זהב" (פרק י"א פסוק ב'). [להעיר: נתינת הכלים לישראל היתה במתנה גמורה ולכן לא היו חייבים להחזירם (רשב"ם)]. אך יש הסבורים שהכלים ניתנו להם 'בהשאלה', ולאחר מכן זכו בהם ישראל בדיון, כאשר המצרים רדפו אחריהם להילחם בהם ומתו 'היה בדיון מדה כנגד מדה כל שלל הרודפים לנרדפים - כמנהג בכל מלחמה' (ספורנו). ומדבר הגמרא (מסכת סנהדרין דף צ"א עמוד א') שמשע, שישאל נטלו את הכסף כ'שכר-עבודה' על שעבודם במצרים. וראה במהרש"א שם. וראה עוד בלקוטי-שיחות חלק כ"א פרשת שמות שיחה ב' אותיות זו].

⁸ פרק ג' פסוק כ"ב - כפירושם של התרגומים-אונקלוס ורש"י, וכדברי חז"ל: שיעשו את מצרים 'כמצולה שאין בה גדים' (מסכת ברכות דף ט' עמוד ב'). כלומר, המטרה לא היתה רק להעשיר את ישראל בקבלת ה'רכוש גדול', אלא גם 'לושש' את מצרים מכספם וזהבם [כיוון שה' ברא את העושר, ביכולתו לקחתו ולתת אותו למי שירצה (אבן עזרא)].